

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Анна Леонідівна МІСІНКЕВИЧ,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового, земельного та господарського права
Хмельницького університету управління та права,
misinkevych@ukr.net

УДК 349.42(477+438)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Присвячено дослідженню становлення та регламентації функціонування інституту сільськогосподарської кооперації у Республіці Польща. Аналізуються державно-правовий, законодавчий та фінансовий механізм підтримки таких сільськогосподарських підприємств у цій державі, основні правові проблеми, які існують в Україні щодо ефективного функціонування сільськогосподарських кооперативів. Аналізуються нормативно-правові акти Республіки Польща, які регулюють створення та діяльність сільськогосподарських кооперативів та пропонується перейняти такий законодавчий досвід для відповідності аграрного права України європейським стандартам. Таке заповнення правового механізму забезпечить ефективність діяльності малого агробізнесу та вироблення ним екологічно чистих сільськогосподарських продуктів, які будуть конкурентоздатними на зовнішніх та внутрішніх сільськогосподарських ринках. Пропонується змінити правовий статус сільськогосподарських кооперативів з неприбуткового на прибутковий, що забезпечить реалізацію державних фінансових програм підтримки й надання певних додаткових преференцій цьому правовому інституту. Зміна такого правового статусу дасть можливість в Україні підняти

із занепаду сільськогосподарську кооперацію на селі та залучити молодих спеціалістів до роботи в такій місцевості. Це дасть можливість у подальшому розбудувати та відновлювати село на теренах України. Аналізуються різні фінансово-правові способи підтримки сільськогосподарських кооперативів в Україні та у Польщі і надаються з цього приводу статистичні дані. За останні п'ять років з бюджету держави не було виділено коштів для реалізації фінансових програм підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. Хоча за часів незалежності нашої держави було розроблено чимало таких програм, але вони так і не були реалізовані. Пропонується здійснити перегляд та оновлення таких нормативно-правових документів відповідно до досвіду Республіки Польща.

Ключові слова: сільськогосподарська кооперація, правовий механізм, державно-правові програми, фінансова підтримка, польське аграрне законодавство, аграрне законодавство України, групи виробників.

Сьогодні в ході здійснення аграрної та земельної реформи однією з гострих економіко-правових проблем є відродження кооперативного руху в державі. На думку експертів, потенціал сільськогосподарської кооперації в Україні є нереалізованим. Так, у країнах ЄС сільськогосподарські кооперативи забезпечують 57 відсотків виробництва молочної та 42 відсотки плодово-овочевої продукції. У таких країнах, як Австрія, Данія, Нідерланди та Швеція у сільськогосподарських кооперативах виробляється понад 90 відсотків молока та понад 50 відсотків плодово-овочевої продукції. Чинна система української сільськогосподарської кооперації за всі роки розвитку має результатом 1 098 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (станом на 1 квітня 2017 р.), з яких реально провадять господарську діяльність лише 590 таких кооперацій, члени яких утримують 1 відсоток поголів'я великої рогатої худоби та через які реалізовується математично незначна частка як молочної, так і плодово-овочевої продукції [1].

За роки незалежності України було прийнято низку нормативно-правових актів та державних програм на розбудову сільськогосподарських кооперативів, таких як: Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [2], Закон України «Про кооперацію» [3], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003–2004 роках» [4], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. [5] та «Про організаційні заходи щодо сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та доступу особистих селянських та фермерських господарств на ринки аграрної продукції» [6], постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських об-

слуговуючих кооперативів на період до 2015 року» [7], розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 121-р «Про державну цільову програму сталого розвитку сільськогосподарських територій на період до 2020 року» [8]. У 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України була прийнята «Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» [9] та ще низка нормативно-правових актів, але всі ці акти не сприяють розвитку кооперативного руху в державі, а навпаки — з кожним роком кількість сільськогосподарських кооперативів у державі зменшується і якість сільськогосподарської продукції не відповідає міжнародним вимогам та стандартам.

Правові проблеми діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні та їх законодавче забезпечення розглядалося представниками науки аграрного та земельного права, а саме: С. Домбровським, О. Загнітком, В. Зіновчуком, В. Єрмоленком, В. Масіним, М. Мацьком, В. Семчиком, В. Уркевичем. Щодо питання закордонного досвіду функціонування сільськогосподарської кооперації, то його вивчали вчені-економісти, такі як: О. Чанхі, Н. Мосійчук.

Мета статті — вивчення правових особливостей створення, діяльності сільськогосподарських кооперативів у Польщі, їх фінансово-правової підтримки з боку держави та здійснення порівняння з українським аграрним законодавством.

Необхідно зазначити, що в Україні правові механізми функціонування кооперативного руху є недосконалими через існування певних правових прогалин на законодавчому рівні. Ведення державно-правової політики підтримки сільськогосподарської кооперації на селі є непослідовним, малоефективним та має фрагментарний характер. Така байдужість з боку держави призводить до занепаду кооперативного руху на селі та виникнення й розвитку агрохолдингів в Україні, які запроваджують монополію на ринку по виробництву сільськогосподарської продукції в країні і таким чином повністю витісняють сільськогосподарську кооперацію з зовнішнього та внутрішнього аграрного ринку. Це, у свою чергу, призводить до погіршення якості сільськогосподарської продукції та підняття цін на неї.

На наше глибоке переконання для стимулювання розвитку в державі малого та середнього аграрного бізнесу необхідно здійснити запозичення державно-правового та фінансового досвіду підтримки таких підприємств в економічно розвинутих країнах світу. Закордоном інститут сільськогосподарської кооперації набув широкого розвитку та стабільно функціонує і є первинною та основною ланкою збуту й реалізації харчової продукції для населення, встановлює цінову політику та її фіксацію. Однією з таких країн, досвід якої доцільно запозичувати, є Республіка Польща, яка здійснила реформування діяльності таких сільськогосподарських підприємств відповідно до європейських та світових стандартів.

Нині законодавче забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів у Польщі регулюється такими нормативно-правовими

актами, як: Законом «Про групи сільськогосподарських виробників та їх об'єднання», Законом «Про захист сільського господарства та лісних угідь», Законом «Про зведення до одного місця земельних наділів», Законом «Про поземельні книги та іпотеку» та Законом «Про кооперативне право». Ця група нормативно-правових актів забезпечує досягнення продовольчої незалежності сільськогосподарської кооперації, збільшення експорту, зменшення імпорту в кількісному асортименті, отримання позитивного сальдо торгівлі сільського господарства, динамічного та ефективного розвитку сільського господарства країни, стабілізації темпів його зростання, зменшення витрат та збитків. Держава забезпечує себе продовольчими товарами, водночас покращується харчування населення [10, с. 25].

Ефективність діяльності сільськогосподарських кооперативів у Польщі завдячується чітким правовим механізмом, який прописаний у вищезазначених нормативно-правових актах. Відповідно поняття сільськогосподарського кооперативу має доволі вузьке значення, визначає його самобутність, мету та призначення в сільському господарстві. Під поняттям кооперативу в Польщі розуміється «групи сільськогосподарських виробників», які є організаціями, утвореними сільськогосподарськими виробниками, метою діяльності яких є адаптація сільськогосподарської продукції до ринкових умов; концентрація пропозицій та організація продажу на ринку сільськогосподарської продукції, виробленої фермерами; покращення ефективності господарювання ферм, а також якості виробленої ними продукції; планування виробництва з урахуванням кількості та якості; охорона навколишнього природного середовища шляхом застосування відповідних технологій виробництва. Разом з цим вказаний нормативно-правовий акт не визначає особливої правової форми для таких груп виробників. Таким чином, такі об'єднання можуть мати як неформальний характер або ж зареєстровану форму економічного або соціального підприємства відповідно до польського законодавства. При цьому найбільш розповсюдженими формами таких «груп виробників» є асоціація, союз, товариство з обмеженою відповідальністю та кооператив [10, с. 14].

Ми вважаємо, що такий підхід, який існує у сусідній державі, надає повної економічної автономії розвитку кооперативного руху в сільській місцевості. Це підтверджується тим, що село на території Польщі відроджується та виконує роль виробника якісної та дешевої сільськогосподарської продукції. Відповідно до вищезазначеного визначення польські сільськогосподарські кооперативи є прибутковими організаціями, що дає їм можливість бути конкурентноздатними як на зовнішньому, так і на внутрішньому аграрному ринку. Такий правовий титул також дає їм певні фінансово-правові привілеї у сфері оподаткування та державної підтримки, яку ми розглянемо трохи нижче в нашій статті.

Натомість в Україні правові відносини щодо діяльності кооперативів регулюються Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» [2] та Законом України «Про кооперацію» [3]. Ці нормативно-

правові акти є застарілими, недосконалими та не відповідають сучасним вимогам розвитку європейських аграрних правовідносин.

Яскравим прикладом вищезазначених тверджень є те, що в Україні за чинним аграрним законодавством одноосібник або домогосподарство може створити або виробничий, або обслуговуючий кооператив. Якщо ж це юридична особа, навіть фермер — виключно обслуговуючий. При цьому обслуговуючий кооператив матиме можливість здійснювати операції виключно із власними членами, не може набувати права власності на продукцію та продавати від свого імені, не може законно робити виплати на паї, та повертати їх у разі ліквідації кооперативу. Це пояснюється тим, що в законодавстві передбачено, що всі сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є неприбутковими, навіть якщо вони не потребують такого статусу. Такий неприбутковий статус і тягне за собою всі обмеження, в тому числі й податкові, та суттєво знижує можливості для розвитку обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, робить їх неконкурентоздатними на аграрному ринку України [11].

Вищезазначені правові прогалини діяльності сільськогосподарського кооперативу ми можемо спостерігати в самому визначенні сільськогосподарського кооперативу, яке міститься у Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію», де зазначається, що сільськогосподарський кооператив — це юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [2].

Таким чином, визначення сільськогосподарського кооперативу, що міститься в чинному українському законодавстві, не окреслює основну аграрно-правову природу та цільове призначення цього інституту у сфері виробництва продуктів харчування й не відповідає реаліям розвитку ринкової економіки. Першочергове призначення діяльності кооперативів — це об'єднання фермерських господарств для забезпечення ефективної реалізації екологічно чистої сільськогосподарської продукції як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках та отримання економічної автономії, що надає їм можливість отримувати грошові прибутки для розвитку власного бізнесу. З огляду на це, нами пропонується здійснити запозичення сутті правової природи польських сільськогосподарських кооперативів, їх процедури створення та функціонування.

Чинне польське законодавство окреслює певну правову природу діяльності таких груп виробників та їх об'єднань, тобто кооперативів (союзи кооперативів). Такі польські сільськогосподарські підпри-

емства повинні дотримуватися певних вимог щодо свого створення та функціонування, а саме:

- група оформлюється відповідно до законодавства;
- група може об'єднувати виробників лише однієї категорії продукції або груп продукції, визначених на законодавчому рівні;
- група повинна здійснювати економічну діяльність;
- основною діяльністю групи повинна бути спільна реалізація продукції, виробленої індивідуально фермерами-членами;
- мінімальний період участі у групі виробників не може бути меншим, ніж за 3 роки з моменту реєстрації в адміністрації воєводства;
- члени групи зобов'язанні продавати всю власну вироблену продукцію тієї категорії або групи продукції, щодо виробництва якої вони об'єдналися;
- жоден з членів не повинен мати більше 20 % у загальних зборах;
- група дотримується умов щодо мінімального обсягу продукції (залежно від категорії продукції або групи продукції), виробленої членами, та мінімальної кількості членів групи [10, с. 15].

Такий правовий підхід забезпечує ефективну та прозору діяльність таких аграрних підприємств і дає можливість реалізації вузькоспеціалізованої, якісної сільськогосподарської продукції на аграрні ринки за цінами виробника, які є фіксованими.

Необхідно також відзначити, що Законом Польщі «Про групи сільськогосподарських виробників та їх об'єднання» передбачено ефективну державну підтримку для таких об'єднань і яка насправді працює у цій державі та забезпечує щороку збільшення кооперативних одиниць у цій країні.

Така фінансово-правова підтримка в Польщі виражається в таких формах:

- пільгові умови отримання інвестиційного кредиту;
- забезпечення (гарантування) кредиту Агентством з реструктуризації та модернізації сільського господарства;
- звільнення від оподаткування робіт з модернізації засобів, які знаходяться у володінні групи понад 5 років, з моменту їх реєстрації в органах місцевої влади;
- надання субсидій (допомоги) обсягом понад 5 % від вартості річного обороту в перший та другий роки, а потім 4 %, 3 % та 2 % у наступні роки для груп з річним оборотом нижчим 1 млн євро та 2,5 %, 2 %, 1,5 % та 1 % від річного обороту для груп з оборотом більше, ніж 1 млн євро.

При цьому розмір субсидій на одну групу не може бути більшим ніж 1 млн євро у перший та подальші роки, 80 000 — у третій рік, 60 000 євро — у четвертий рік та 50 000 — у п'ятий рік. Спочатку субсидії можна було витратити тільки з адміністративною метою, але пізніше цю норму було виключено із законодавства. Допомога виплачу-

ється Агентством з реструктуризації та модернізації сільського господарства [10, с. 15].

Умови підтримки груп виробників овочів та фруктів були адаптовані до вимог законодавства ЄС. Такі групи виробників мають право вибору підтримки на загальних умовах або через спеціальний режим, який передбачає такі умови:

— група повинна займатися виробництвом таких видів продукції: овочі та фрукти, продукти їх переробки, цитрусові, горіхи та гриби;

— виробники повинні бути членами лише однієї групи в межах кожної категорії продукції;

— фермери реалізують всю вироблену продукцію тільки через власну групу, окрім дозволених винятків;

— демократичність в управлінні та контроль діяльності організації;

— принаймні половина доходів групи йде на подальший пошук ринку збуту спільної продукції;

— група дотримується вимог щодо мінімального обсягу реалізації продукції та кількості членів;

— власним членам забезпечуються сприятливі умови щодо зберігання, пакування та збуту всієї продукції, виробленої учасниками об'єднання, а також правила ефективного менеджменту [10, с. 15].

Таким чином, означений фінансово-правовий механізм, який існує у Польщі, дає можливість ефективно існувати та розвиватися інституту сільськогосподарської кооперації на селі. Необхідно зазначити, що ферми в цій країні об'єднуються за територіально-виробничим та історичним принципом.

Прикладом такої діяльності є те, що у Великопольському та Куяво-Поморському воєводствах розвивалися кооперативні об'єднання м'ясного спрямування, де цей напрям спеціалізації формувався протягом тривалого часу. Зазначені позиції щодо успішного розробленого державно-правового механізму діяльності кооперативного руху в Польщі підтверджуються статистичними даними, які були наведені польськими дослідниками, що сільськогосподарським групам виробників у цій країні в різні роки були надана субсидії в таких розмірах:

— у 2002 році Агентство з реструктуризації та модернізації сільського господарства субсидувало 13 груп виробників на загальну суму 218263 євро, що складало всередньому 16 789 євро на групу;

— у 2003 році 31 група отримала субсидії на загальну суму 625 342 євро (20 172 євро на групу);

— у 2004 році 61 група отримала субсидії на загальну суму 1 616 289 євро (29 496 євро на групу); у 2004 році банки, що співпрацювали із Агентством реструктуризації та модернізації сільського господарства, надали групам виробників у Польщі 10 субсидованих Агентством позик загальним обсягом 965 678 євро;

— у 2005 році загальний обсяг субсидій, наданих Агентством з реструктуризації та модернізації сільського господарства, групам ви-

робників, які виробляють фрукти та овочі, становив 653 552 євро [10, с. 16].

Натомість в Україні питання щодо фінансової підтримки діяльності сільськогосподарських кооперативів регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів» № 272 від 9 березня 2011 р. [12]. Відповідно до положень означеного нормативно-правового акта фінансова підтримка надається в розмірі 90 % вартості техніки, обладнання та устаткування вітчизняного виробництва (без урахування суми ПДВ) за умови, що кооператив сплатить постачальнику техніки 10 % її вартості, а між покупцем і продавцем та управлінням агропромислового розвитку Обласної державної адміністрації буде укладений тристоронній договір. Кошти спрямовані на конкурсних засадах сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам, членами яких є виключно особисті селянські, фермерські господарства та фізичні особи-сільськогосподарські товаровиробники, для придбання сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування вітчизняного виробництва.

Однак даними Міністерства аграрної політики та продовольства України зазначається, що, починаючи з 2013 року, кошти з державного бюджету на підтримку вищезазначеної фінансової програми розвитку сільськогосподарським кооперативам не виділялися [13].

Отже, наведений досвід становлення та функціонування сільськогосподарської кооперації в Республіці Польща є доволі ефективним та дієвим для запозичення його Україною. На наше глибоке переконання, необхідно здійснити оновлення чинного Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» в аспекті створення та функціонування сільськогосподарського кооперативу як прибуткової аграрної інституції з відповідними фінансово-правовими преференціями, а саме надання субсидій та отримання фінансової підтримки діючими та новоствореними сільськогосподарськими кооперативами в нашій країні, спрощення системи оподаткування для них. Такі зміни в правовому статусі сільськогосподарських кооперативів дадуть можливість створити та прийняти державні програми підтримки для малого та середнього агробізнесу в Україні, які на кінець стануть дієвими.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 664-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/zVGcTV> (дата звернення: 23.10.2018).
2. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.1997 р. № 39. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/bMEbgM> (дата звернення: 23.10.2018).

3. Про кооперацію : Закон України від 11.11.2004 р. № 5. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/zL4d8q> (дата звернення: 23.10.2018).
4. Про затвердження Програми розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003–2004 рр. : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2002 р. № 1858. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/pQHgiE> (дата звернення: 23.10.2018).
5. Про схвалення концепції Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2009 р. № 184–р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/c5EkXf> (дата звернення: 23.10.2018).
6. Про організаційні заходи щодо сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та доступу особистих селянських та фермерських господарств на ринки аграрної продукції : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2009 р. № 219–р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/9iNZfc> (дата звернення: 23.10.2018).
7. Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. : постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 р. № 557. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/2UFcCb> (дата звернення: 23.10.2018).
8. Про державну цільову програму сталого розвитку сільськогосподарських територій на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 р. № 121–р. *Урядовий портал*. URL : <https://goo.gl/RWLZgv> (дата звернення: 23.10.2018).
9. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 р. № 504–р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/pSaKux> (дата звернення: 23.10.2018).
10. *Бондарчук В.* Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. *Аналітичне дослідження Міністерства аграрної політики та продовольства України / за ред. С. Курдицького*. К. : Міністерство аграрної політики та продовольства України, 2011. 91 с. URL : <https://goo.gl/rGqgAX> (дата звернення: 23.10.2018).
11. *Бакуменко О.* Чому аграріям потрібне оновлення законодавства про сільськогосподарську кооперацію? *Агравері*. URL : <https://goo.gl/TSFaVF> (дата звернення: 23.10.2018).
12. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів : постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 р. № 272. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://goo.gl/1NHfVq> (дата звернення: 23.10.2018).

13. Державна підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL : <https://goo.gl/c6TNv1> (дата звернення: 23.10.2018).

Рекомендовано до друку кафедрою трудового,
земельного та господарського права
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 3 від 24 жовтня 2018 року)

Надійшла до редакції 19.11.2018

Misinkevych, A. L. Improving the Legal Regulation of the Agricultural Cooperatives Functioning in Ukraine, taking into Account the Experience of the Republic of Poland

The article is devoted to the investigation of the legal operation and functioning experience of the Agricultural Cooperative Institute in Poland. The author analyses the state-legal, legislative and financial mechanism for supporting such agricultural enterprises in this state. It has been investigated the main legal problems of effective functioning of agricultural cooperatives in Ukraine. The author has examined legal acts of Poland relating to the establishment and activity of agricultural cooperatives. It has been offered to adopt some rules in the Ukrainian legislation in order to conform to European standards of land law. The author explores specificity of the concept agricultural cooperative in Polish legislation and shows the legal nature of such agrarian institute. Furthermore, this interpretation provides the effectiveness of small agribusiness functioning and manufacturing of the environmentally friendly agricultural products, which will compete in the foreign and domestic agricultural markets. In addition, the author proposes to change the legal status of agricultural cooperatives from non-profitable to profitable, which will ensure the implementation of state financial support programs and the provision of certain additional preferences to this legal institution. While changing the legal status, it will be possible to support and improve agricultural cooperation in Ukraine and attract young specialists to work in rural areas. These measures will facilitate further development and restoration of life in the rural areas in Ukraine. The article analyses the various mechanisms of financial support of the agricultural cooperatives both in Ukraine and Poland and provides statistical data. These data are disappointing for Ukraine, since the state budget has allocated no funds for the aforementioned programs for the last five years. Although since independence of Ukraine there were adopted many state programs for development of agricultural cooperatives, no one was realized. Based on this research, the author suggests reviewing the state support of the agricultural cooperatives in Ukraine applying the experience of Poland.

Keywords: agricultural cooperatives, legal mechanism, state-legal programs, financial support, Polish agrarian legislation, agrarian legislation of Ukraine, producer groups.

